

Memòria persistent. Dalí, sempre

El llegat de quasi nou mil pàgines escrites per Salvador Dalí

ANNA CARRERAS > TEXT

Quan, el 1931, Salvador Dalí pintava *La persistència de la memòria* —aquell quadre que tots coneixem com *Els rellotges tous*— ja sabia que la seva personalitat (humana i artística) romandria intacta en un hiperpresent continu i amb un interès idèntic al cap de vint-i-cinc anys de la seva mort. Que la seva obra pictòrica és d'una vigència radical, no en tenim cap mena de dubte: només cal anar un dia qualsevol al Teatre-Museu Dalí de Figueres. Dalí serà sempre Dalí, l'únic i d'interès universal. Però afortunadament es comença a reivindicar amb la força que es mereix la seva faceta com a escriptor. No ens ho inventem: ell mateix ja ho va deixar ben clar quan va dir allò de «sóc més bon escriptor que pintor», i el seu amic García Lorca ja va augurar la missió literària al pintor en diverses ocasions. En homenatge a aquest quart de segle sense la seva presència física, han aparegut diversos llibres que volen obrir el personatge cap al terreny del pensament, la filosofia i l'escriptura. No parlem d'una afició menor. El llegat de quasi nou mil pàgines escrites per l'autor de la novel·la *Rostres ocults* és una mostra de la seva «llibertat mental extraordinària», en paraules de Josep Pla, i és, per damunt

ARJÚ PERE VEHÍ

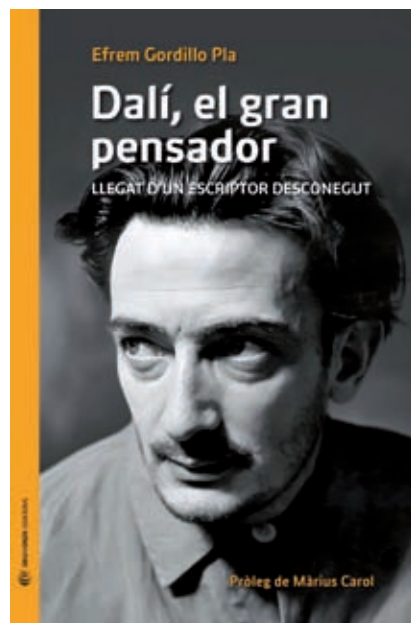
de tot, la mostra d'aquesta superioritat literària que fins ara no s'ha tingut quasi gens en compte.

Tres són els llibres que, al nostre entendre, destaquen en aquesta direcció. El primer és *Dalí, el gran pensador*, un assaig escrit pel filòsof Efreim Gordillo, prologat per Màrius Carol i editat per Deu i Onze. Gordillo situa Dalí al mateix podi que Aristòtil, Nietzsche o Freud i demostra que, ultra tots

>> *Salvador Dalí, Federico García Lorca i Pepín Bello al museu de Ciències Naturals de Madrid, 1925.*

A partir d'anècdotes il·lustratives i fragments dels seus textos, se'ns descobreix un ideari dalinià corporal i pragmàtic

aquests tòtems, Dalí integra la filosofia a la pròpia vida. A partir d'anècdotes il·lustratives i fragments dels seus textos, se'ns descobreix un ideari dalinià corporal i pragmàtic, monarcoanarquista, de fe en la potència infinita de l'individu, amant del poder, místic. Una filosofia dels desitjos, de recerca constant de l'èxtasi, de conquesta de l'irracional, del batec metronòmic entre la ciència i la poesia, de l'harmonia de contraris, del vitalisme nietzscheà i de la gelatinització de la mort. Llegim la formació

>> *Les tres cobertes dels llibres destacats per l'autora d'aquest article.*

de l'ego dalinià, que germina d'un estil de vida rabiosament propi i d'un pensament que, de ben menut, ja marca la diferència. La follia clarivident del mètode paranoicocrític i la declaració de la independència de la imaginació i els drets de l'home a la seva pròpia bogeria disparen Dalí cap a la desraó mística forjada en raonaments laberíntics sobre els grans conceptes universals (i romàntics): *eros*, *pathos* i *tànathos*. Dalí no té seny, però té sensibilitat. La moral daliniana és una ètica de la legitimitat individual, una moral sacrílega. No hi ha més secret que la intel·ligència, aguda fins al paroxisme. De l'autor pensador i del seu lector filòsof. Després de vint-i-cinc anys de la mort de Dalí, el llibre d'Efreem Gordillo omple el buit que fins ara existia sobre el Dalí més desconegut i és, alhora, un llegat fidel de la potència estètica i lírica d'aquest cervell meravellós a través dels seus escrits i de la impecable lectura del seu exegeta. Un dels documents del segle que forada la realitat a través de la innovació.

El segon llibre important és l'epistolari de Salvador Dalí amb el gran poeta i amic Federico García Lorca entre els anys 1925 i 1936, *Querido Salvador, Querido Lorquito*, publicat per Elba. El llibre, a càrrec de Víctor Fernández, no conté totes les cartes que es van enviar els dos artistes, atès que Gala, l'esposa de Dalí, es va encarregar de destruir-ne unes

quantas per gelosia. Del pintor al poeta se n'han conservat quaranta, mentre que de Lorca a Dalí només set han pogut veure la llum. Malauradament, la inquisidora Gala va fer una feina implacable. La resta de la feina destructiva la va fer la germana de Dalí, Anna Maria, massa amoïnada pel què diran. Les trobades a Cadaqués serviran per enfortir els vincles entre Lorca i Dalí però també per influir mútuament les seves obres. S'admiren i s'estimen: aquesta és la tesi del llibre, que pretén desfer la llegenda de la traïció de Dalí a Lorca quan el de Portlligat va exclamar un «olé» després de la mort de l'autor de *Yerma*. A les cartes, Lorca intenta seduir Dalí, i el pintor prova d'estar a l'alçada intel·lectual del seu amic granadí. La història d'una amistat eròtica, còmplice, intensa i convulsa que, fins ara, no s'ha deixat explicar amb les paraules més naturals i veritables, les dels seus protagonistes.

En tercer lloc, el 2013 l'editorial Columna va publicar el 2013 *Els fantasmes de Dalí*, del filòleg Xavier Gual. Si, a la seva *Vida secreta*, el mestre va barrejar

Dalí no té seny, però té sensibilitat. La moral daliniana és una ètica de la legitimitat individual, una moral sacrílega

elements reals i ficticis, Gual reitera el mecanisme en aquest thriller psicològic intens amb tres trames que s'entrellacen, i amb Salvador Dalí com a coprotagonista d'una història farcida d'enigmes i atzucacs. Amb la realitat dels escenaris de Portlligat, Púbol, Londres i Figueres, trobem un Dalí amb un peu a l'altre barri, prostrat al llit del castell de Púbol, envoltat d'infermeres i guàrdies de seguretat. El fantasma de Gala turmenta Dalí, cada vegada més paranoic, però també la idea de l'existència d'un germà, Salvador, que ell sempre havia cregut mort de ben petit. En paral·lel, llegim un triangle amorós que recorda el de Dalí-Gala-Éluard, però situat en el present. Guillem, un noi obsessionat amb Dalí, creu tenir moltes coses en comú amb el pintor, més enllà del seu deliri. Va a passar un dia a casa del seu amic Héctor i s'enamora de la seva dona, Vicky. Tres relats seccionats per la fletxa del temps que xoquen en el territori comú, humà i universal de la por. Cal destacar el treball d'investigació de Gual a l'hora de reconstruir literàriament els discursos dalinians (en forma de paranoies crítiques un pèl impostades) i els detalls curiosos de la vida del pintor en el seu context més quotidià. Un còctel «dali-ciós» i «dali-rant», en paraules del mateix autor.

Anna Carreras és escriptora i llicenciada en filologia catalana.